

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în lăuntrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Ori-ce inserate, se platesc pe serie s'eu linia, cu literă meruntes garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la adouă și a trei câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 6.

Sibiu, 18/30 Ianuaru 1878.

Anul I.

Condițiuni de pace.

Dela caderea Plevnei în potestatea armatelor confederate, mai alesu amicii turcilor au pus în cerculațiune diverse condițiuni de pace. Cei cari voru că tirani'a turcască totu se mai fia conservata în Europ'a sub una s'eu alta forma, scornira puncte de pace, în care se facea ôresi-care concesiiu popôraloru subjugate; dara p'între linii transparența asia numit'a rezervatiune mentala. Tôte acelea condițiuni au esitu fabule. De aici inse nu urmédia, că condițiuni de pace nu aru esiste, si că nu amu avea cuventu ca se asteptamu în totu momentulu pe cele genuine, ascunse în sinulu venitoriului apropiatu. Lumea întréga le astépta cu legitima nerabdaré; dara cea mai legitima este a popôreloru subjugate, si alaturea cu acelea a natiunei romanesci din Romani'a. Ori-care voru fi rezultatele pazei viitorie, si ori-cátu de curendu s'eu de tardiu se va realisa aceea, momentele sunt acilea, în care si publiculu nostru voiesce, se se ocupe seriosu de acésta cestiune vitala întru tóta puterea cuventului. S'au mai versatu de nenumerate-ori, torente de sange, dupa care a urmatu câte o pace cumu se dice, putreda, multu mai funesta pentru popôra, de câtu fusese starea lor de mai înainte. Vrasmasii libertatiei aici voru se aduca si astadi lucrurile; de aceea densii predicá, că si nesce cobe noptatice, anume despre romani, că ei au se o patia asia si pe dincolo, au se pérda Basarabi'a, gurile Dunarei au se cadia sub domnia rusésca si multe alte secaturi. Mai de curendu vine érasii marele profetu Kossuth-Cassandra, precumu singuru se numesce pe sine, si din Tusculum alu seu dela Collegno al Baraccone (aprôpe de Turinu) pe langa ce dascalesce aspru pe comitele Iuliu Andrassy, carele ar fi aruncatu monarhi'a în braciare Rusiei, tiene apoi si romanilor lectiuni, pe care suntemu siguri că dn. Cogalniceanu le scia pe din afara multu mai înainte de a le fi auditu dela dn. Kossuth, prin urmare nu avea nici-o trebuintia de ele, si ar putea se dica lui Kossuth: Se nu te dóra pe dta capulu nostru. Romanii isi cunosc perfectu pe amicii si pe inemicii lor; ei sciu totuodata, pentru ce'si vérsara si continua a'si mai versa sangele si tesaurule.

Léctorii nostrii cunosc tôte stadiile, prin care trecuse încercarea Europei în cursu de doi ani, de a usiora desperat'a stare a popôraloru subjugate, pâna ce caus'a loru întréga fu pusa pe simceo'a sabiei. Totu asia este acuma sciutu, că dupa caderea Plevnei si capitularia neconditionata a celor 32 de mii ostasi turcesci dela postulu Sipca, Germani'a fu aceea care a respinsu orice mediatiune dicându Portiei otomane, scurtu si respicatu: „Cu Rusi'a te-ai batutu, cu Rusi'a se te impací“. Asia spuse lumei regin'a-imperatésa Victori'a. De atunci mai aflamu din „Nord. Allg. Zeitung“ că organu oficiosu alu cabinetului germanu din Berolinu, că Rusi'a si Germani'a disera Portiei otomane: Vei avea pacea, indata ce vei accepta si esecuta tôte reformele specificate în not'a lui Andrassy din 1876, tôte celelalte coprinse în memorandumulu dela Berolinu din acelasu anu, (respinsu atunci, chiar si de Angli'a), în fine, déca te vei supune la tôte condițiunile specificate în protocoalele conferentiei dela Constantinopole, în care se coprinde si autonomi'a Bulgariei, precumu si la control'a si supraveghiarea Europei, că vei executa reformele în cugetu curatu.

Pórt'a inse cerea, că înainte de a tracta de pace, se i se dea armistitiu si se se traga lenia de demarcatiune între armatele beligerante. Dela Berolinu se respunde: N'ai trebuintia de linii demarcatorie, nici de armistitiu, nici de tractari lungi asupra desdaunarei; din cauza că cestiunea teritoriala si cea politica s'au si regulatu prin logic'a faptelor. Romani'a si Serbi'a s'au subtrasu ele insele de sub suzeranitatea Portiei otomane. Despre Bulgari'a este mare probabilitate că nu va mai fi provincia otomana. La Muntenegru se voru incorpora vali si campii bune de cultivatu, pentru-ca poporul acela se si

póta castiga mediulócele de traiu. Si apoi cu tôte acestea inca nu s'a facutu nimicu în favórea celorlalte popora christiane, câte au se mai remana sub domni'a otomana. Rusi'a pretinde cu totu dreptulu egalitatea perfecta a christianiloru cu mohamedanii, în faci'a legiloru, la intocmirea catastrofulu si a cartiloru de proprietate, că se scia pe viitoriu si christianii, care si căta este proprietatea lor de pamentu, ceea ce pâna acumu nu se scia. Totu asia insiste cu taria, că polit'i'a si executorii de dare se nu tractadie dupa o lege pe mohamedani si dupa alt'a pe crestini; apoi mai pre susu de tôte pretinde libertate absoluta în exercitiulu religiunei christiane de orice confesiune. Dupa tôte acestea Austro-Ungariei i se cuvine desdaunare pentru neutralitatea sa.

Dara desdaunarea enormeloru spese bellice? Ací se respunde, că déca Turci'a nu e în stare se o numere în bani, are se dea din provinciile sale s'eu cá garantia, s'eu cá proprietate pentru totu-deauna.

Acestea aru fi condițiuni de natura a se tracta singuru între Rusi'a si Turci'a fóra că Rusi'a se voiesca a suferi vreo interventie. Mai remanu apoi cestiuni de caracteru europénu, între care se numira la loculu antaiu: Gurile Dunarei cu teritoriile vecine Basarabi'a si Dobrodgea. Cetatile fortificate danubiane de pre malulu dreptu alu Dunarei, incependu dela Ada Kaleh, Rahova, Palance, Vidinu, Nicopole, Rusciucu, Silistri'a etc. pâna la Macinu; neutralisarea absoluta a Dunarei, fóra nici-unu dreptu alu cuiua la Portile de feru; deschiderea Bosporulu si a Dardanelorulu pentru tóta lumea, prin urmare neutralisarea si a Marei negre. Tôte acestea condițiuni europene atingu si pe Romani'a pâna la rimichi. Dara despre acestea altadata.

Telegramele de la 25 crt. ne aduc scirea, ca Turci'a ar fi primitu tôte condițiunile rusesce de pace si ca preliminariele ar fi subscrise dejá.

Între multele viersiumi ce se latiescu pe fiecare di, asupra condițiunilor de pace sunt si aceste publicate de „Times“ si „Daily News“ din Londr'a:

Bulgari'a inclusive tienuturile Bulgare din sudulu Balcaniloru, devine autonoma cu gubernatori crestini; pentru Bosni'a si Ertiegovina se assigura introducerea de reforme, totu sub gubernatori crestini, ér celoru-lalte provincii turcesce li se garanteza o administratia mai buna. Romani'a, Serbi'a si Muntenegru se facu independente. Muntenegru capeta si o estindere teritoriala, inse la protestulu Austro-ungariei, nu capeta nici unu portu; o parte din Bassarabi'a, Batum, Kars si Erzerum, cu tienuturile marginasie, se voru cedá Rusiei. Desdaunarea speselor de resbelu va urmá în bani, teritoriu s'eu în altu modu. Cestiunea Dardanelorulu se reserva poteriloru europene.

De alta parte se afirma, ca condițiunile de pace a le Rusiei sunt atátu de apesatóre pentru Turci'a, incatu acele facu cu totulu imposibilu existenti'a Turciei. Ba nici poterile europene nu s'ar poté invoí cu ele, chiar si candu ar fi acceptate de Turci'a.

Revista politica.

Sabiiu, 29 Ianuaru. În midiloculu caosulu cestiunei orientali se ivescu la noi în Austro-Ungari'a si crisele ministeriali. Inceputulu s'a facutu cu ministeriulu din Vien'a. Aceste sunt urmarile negociariloru asupra renoirei pactulu dualisticu.

Dupa multe încercári fóra succesu, la 26 crt. presedintele cabinetulu din Cislaitani'a comunica Dietei, ca Monarhulu a primitu demissiunea Ministeriulu, si ca densii voru mai remané la gubernu numai pana se va constitui noulu cabinetu. Espunerea a fostu fórté laconica. Nu s'au comunicatu nice motivele demissiunei, nice impregiurarea, ce a provocatu asta crisa. Siedinti'a abiá a duratu cinci minuté. Dintre ministri n'au lipsitu de câtu Lasser si Stremayr cá morbosii. Siedinti'a urmatóre se puse pe astadi.

Despre formarea noulu cabinetu nu se scie nimicu positivu. Unii vorbescu de unu ministeriu liberalu, cu principele Schönberg cá presiedinte, altii afirma ca totu fostulu presiedinte, Auersperg, va compune unu nou ministeriu conservativu.

„Neue fr. Pesse“ se infuria asupra politiceii anglesce si nu i-vine la socotéla, ca Angli'a nu pasiesce cu mai multa energia.

Într'aceea din cabinetulu anglu iesira lordii Derby si Carnarvon. „Daily News“ anunčia, ca la casu candu Rusii ar inainta spre Gallipoli, admiralulu flotei din Marea mediterana ar fi avisatu se debarce trupe pentru aperarea acestei cetati. Eventualu se tienu gat'a siese nâi mari pentru a se poté transportá la momentu tóta garnison'a din Malt'a la Gallipoli.

Flot'a italiana inca stá gata pentru a intrá în mările Turciei, indata ce s'ar miscá flot'a anglesa. — Diariulu „Fanfulla“ scrie: Regele Umberto va incunoscintiá curtile europene despre suirea sa pe tronul prin autografe comunicate prin soli extraordinari. Generalulu de Somaz va duce unu astfelu de autografu regelui Spaniei; generalulu Cialdini va merge la Berolinu; general Della-rocca la Paris si Brussel'a; Oncieux de Labatie la Copenhaga si Stockholm; generalulu Passi la Petruburg; principele Thomas la Lissabonu; sotii pentru Vien'a, Londra si cele-lalte curti inca nu sunt designati.

Din Paris se telegraféza gazetei de Colonia, ca Fournier, noulu ambasadoru francesu la Pórt'a, va plecá spre Constantinopulu numai dupa-ce contele Saint-Vallier va avé o convorbire cu principele de Bismark. Déca se va adevéri acést'a, atunci póte ca Franci'a vrea se merge mana 'n mana cu Germani'a în cestiunea orientala.

Greci'a intra în actiune. Comunduros, presiedintele cabinetulu s'a pronunciatu pentru actiune, care a si inceputu dejá. Trupe grecesce au trecut frontier'a. Se astépta proclamatiunea de resbelu. Regele va plecá la Lamia.

Ungari'a. Oradea, 21 Ianuaru 1878 st. n. Pentru segregarea averiloru episcopesci a fundulu instructu — de averea repausatulu episcopu Olteanu, la Oradea mare a sositu inca înainte de serbatorile Craciumulu latiniloru exmissii ministeriali si anume Ales. Hoffmann secretar. ministr., Fabianu exactore ministr. si Nogall fiscu erarialu. Acesti domni au cerutu dela capitululu oradanu unu conspectu despre datoriile ce le are repausatulu episcopu facia cu fundatiunile diecesane si despre averea propria a episcopatulu. Audimu ca capitululu si-a facutu relatiunea, pe basea careia numitele datorii se apropia la 100,000 fl. unii dicu ca chiaru din acésta imprejurare episcopatulu va fi vacantu mai multu tempu. De óra ce inse venitele dominiulu de sub vacantia — adeca ale intercalariulu, în diecesa oradana incurgu pe basea unei gratiose dispusetiuni regesci — în fundulu veduveloru si alu orfaniloru preotiesci, se póte convinge veri-cine, ca din venitele numite datoriile episcopulu nu se voru plati, ori catu tempu se stee episcopatulu în vacantia, — parerea nóstra din contra e ca episcopulu, parte din consideratiune ca dieces'a a devenitu în stare desolata si ca dupa celea premerse are lipsa de o mana agera, se va denumí peste cateva luni. Denumirea o intetiesce si starea politica si respective crisea orientala, carea are mare influentia asupra positiunei romaniloru si slaviloru din patri'a nóstra (vedi processulu Miletics, societatea Alexi dela Gherla, sub-sidiulu gimn. Beiusianu etc.) Comissiunea mai susu numita ministeriale de presinte lucra în Beiusiu. Din partea capitululu o insociesce canon. Kóváry, carele deodata e si economulu dominiulu. — Elaboratulu acestei comissiuni se va da într'unu esemplariu si capitululu, atunci apoi se va vedé că si dominiulu respective fundulu instructu ce preten-siuni va avea facia de mass'a repausatulu episcopu. Dupa ce 'si va fini comissiunea operatulu seu, si se va face calcululu prescissionale, ni va dá inaltulu

guvernu, fara se fimu ascultati, archipastoriu sufltescu! Unde esci autonomia? (nu cea dela Pesta) unde esci sinodalitate?
Jederanu.

Din părțile Satu-marene in diu'a de S. Ionu 1878. (Resnetu la corespondintia „din Crisiana“ esita in nrulu 98. 1877 alu „Gazetei Transilvaniei“. Mortea episcopului Olteanu, de care pe aici nimeni nu-si aducea aminte, se se pota templa asia curendu, a causatu in clerulu Satu-mareanu o adeverata intristare; căci Satu-mareni isi pusesera multe si frumoase sperantie in junele si — dupa opiniunea loru conceputa pe la venirea lui in acēsta diecesa — energiosulu episcopu. Densulu nu numai pe la inceputu, dar si de atunci incoce facuse multe promisiuni de reforme si imbunatatiri in diecesa. Clerulu Satu-mareanu anume in scurtu dupa ocuparea scaunului episcopescu ii substernuse unu memorandu, care cuprindea mai multe gravamini si dorintie de ale clerului diecesanu peste totu si de ale Satu-mareniloru in specialu. Acelu memorandu va potē sierbi fiitoriului episcopu de unu bunu materialu, — numai de va fi cu intentiuni bune, precumu dorimu se ni-lu deie D-dieu! Episcopulu Olteanu si-a aretatu nu numai la inceputulu gubernarei sale in acēsta diecesa, ci si de atunci incoce, unele intentiuni frumoase si salutarie. A si facutu multe promisiuni atātu mai multoru preoti, ce i s'au prezentatu la unele oca-siuni, ca deputatiuni, cātu si unoru singurateci. — Dorere inse, că acele promisiuni frumoase au remasu mai tote numai vorbe neintrupate. Asiē pe la inceputu promisese, că va conchiamā sinodu mixtu, si va demustrā, că deca antecesorii sei rogati si provocati de diecesa spre a tienē sinode, au respunsu, că nu potu, pentru că la conchia-marea si tienerea sinodeloru, fia acele mixte, séu fia numai constatorie d'in cleru, li-se punu pede ce prin guberniulu tieriei: elu, Olteanu, e securu că nu va intempiná neci o pedeca, — mai in colo, că administrarea fundatiuniloru diecesane o va concrede unoru comisiuni constatorie in parte mare din cleru, — că va dispune se se faca ratiocinie publice despre fundatiuni in fia-care anu, — că va regulā cestiunea compe-tintieloru preotiesci, si in specie, că va mediuloci fixarea siemei de competintie stolarie, lecticali si de lucru pentru părțile Satu-marene, unde acēsta cestiune, sulevata din părțile diecesei Gherlene ajunsese a fi trasa impinsa pela comitatu, — in scurtu, că afara de aceste, va introduce inca alte reforme salutarie pentru cleru si poporu. — In caus'a siemei Satu-marene scimu că a facutu mai multe representa-tiuni fôrte energiōse la guberniu; totusi acēsta cauza ivita mai bine de 4 ani stagnedia si pana astadi la Budapēst'a, unde a ajunsu de unu anu si jumetate. Se vorbesce, că episcopulu Olteanu in tempii mai din urma nu avea mare trecere la guberniu, de aceea se pôte, că au remasu si pana in diu'a de astadi representatiunile lui fara re-sultat.

Din celelalte reforme promise nu scimu se se fia pusu in lucrare neci un'a; cu tôte aceste noi Satu-mareni mai credemu inca, că deca môrtea necrutiatoria nu lu-aru fi rapitu din vietia asia rapede, ci i-aru fi mai lasatu tempu, elu cu in-cetulu si pe rendu aru fi introdusu tote reformele promise, precumu cu mutarea sa la Beiusiu luase inceputu de a fi mai bunu si mai crutiatoriu eco-nomu, de a-si face erogatiunile mai cu calculu, in scurtu, de a-si aduce la rondu starea materiala derangiata. Unu advocatu romanu de renume si cunoscutu de aprōpe cu trebile episcopului cu oca-siunea immormentarei ne-a ascuratu, că de aru fi mai trairu, dupa cumu si-propusese si incepuse, in cāti-va ani aru fi depuratu tôte detoriile. Ab-stragandu dela tienut'a lui politica si nationala, la ce neci că avemu astadata intentiune de a reflectā, trebuie sé-i recunōscemu si se constatāmu, că a avutu multe intentiuni bune, că, ca omu, a avutu o ānima buna si indurata, precumu s'a espi-matu si insu-si Esc. Sa Metropolitulu Vancea cătra clerulu diecesei Oradane cu oca-siunea immormen-tarei. Se-lu lasāmu deci ca se-si dōrma somnulu vecinicu mai in linisce, decâtu cumu i-a fostu vietia!

Venindu acumu in firulu corespondintiei din Crisian'a la cestiunea detoriiloru remase de episcopulu Olteanu, intrebāmu si noi cu fratii din Crisian'a, că de unde si cine va solvi acele detorie fundatiuniloru diecesane? Acēsta intrebare o punemu, dar' totu asia nu suntemu neci noi in stare a da respunsulu doritu. Cu tôte aceste ēca combināriile nostre: Deca episcopulu Olteanu a fostu

auctorisatu cumu se dice, prin locurile mai inalte de a luā imprumuturi din fundatiunile diecesane, deca acele-si locuri mai inalte au luatu prin urmare garantia asupra-si pentru acele imprumuturi, atunci e grijea loru, a locuriloru mai inalte, de a-si portā sarcin'a garantiei; ēra deca administratorii fundatiuniloru respective voru fi datu imprumutu banii fara garanti'a numita, séu fara ori-ce alta garantia, séu ipotēca de ajunsu, atunci respunsabilitatea cu tota greutatea si urmarile sale cade pe administratorii fundatiuniloru respective. Fundatiunile sunt averea clerului, si clerulu e in-dreptatitu a cere dare de séma despre averea sa. Si acēsta dare de séma are se se si intemple ne-cungiuuratu, fia chiaru si nu de bunavoia!

Consentimu din ānima si sufletu cu fratii din Crisian'a, că e tempulu, supremu, ca se cunōscemu odata curatu, nu numai starea fundatiuniloru nostre diecesane, ci si cestiunea administratiunei discipli-narie hierarchice. Deca tôte aceste voru urma a fi tractate că pana acumu, de tempu indelungatu, in modu absolutisticu, aduca-si aminte cei dela guberniulu diecesei, că se pôte intempla usioru, ca se nu fimu, că-ci neci nu suntemu departe de sulevarea celoru patru puncte, intru cari ne-amu unitu cu baserec'a Romei, si cari avemu totu dreptulu a le sustienē pure — pute, si alta ne-mica! . . . . .

La acestu punctu provocāmu atentiunea toturoru fratiloru din tote părțile diecesei si recomandāmu seriosei ponderāri si confratiloru din celelalte diecese unite. E tempulu, ca se ne emancipāmu de sub presiunea si infuintia straina! . . . . . se nu mai fimu lipiture trate-impinse . . . . . „per Ausoniae fines sine lege vagantes“! . . . . .

Consentimu mai incolo cu confratii din Crisian'a, ca — nepotendu-se deocamdata altu-modu — se se constateze starea fundatiuniloru nōstre diecesane intr'unu consistoriu plenariu, indegetatu prin D-loru, spunendu si dechiarandu solemnu si noi, că D-lu Vicariu gen. capitulariu va bine-meritā de diecesa, de-lu va convocā fara amanare.

Intre aceste dorimu, ma cu totu dreptulu pre-tindemu dela administratorii fundatiuniloru diecesane, ca se ni dea séma in publicu:

I. Din ce s'a infintiatu si cātu e capitalulu fia-carei fundatiuni diecesane?

II. Unde, si pe langa ce ipotēca, cu ce interusuriu e elocatu capitalulu fundationalu?

III. Spre ce s'a folositu si se folosesce pro-ventulu anualu alu fia-carei fundatiuni?

IV. Pe langa ce regulaminte administrēdia D-loru fundatiunile respective?

V. In specie se ni-spuna administratorii fon-duriloru viduo-orfanulu si alu preotiloru deficienti:

a) La cātu a crescutu fondulu v.-orfanulu pana in anulu trecut? b) cātu este proventulu seu anualu din interese si cātu din tax'a annuala a preotiloru diecesani? c) cāti si ce feliu de preoti diecesani solvescu si cātu taxa? d) cātu vedue si cātu orfani de preoti sunt in diecesa si in cātu participēza acesti'a din acēsta fundatiune? e) din ce s'a infintiatu si cātu suma face capitalulu fun-datiunei preotiloru deficienti? f) cātu este pro-ventulu anualu alu acestei fundatiuni? g) cāti preoti deficienti sunt in diecesa si in cātu parti-cipa fia-carele din acēsta fundatiune? — — —

De va fi necessariu, vomu sta la detorintia si la rondulu nostru si in venitoriu a esi la dis-cussiuni publice si mai adenci si mai detaiate despre materiile sulevate.

De o camdata rogāmu si provocāmu pre toti confratii preoti diecesani, ca, de consentiescu cu noi, se deie espresiune acestei consentiri in publi-citate; ēra, cari nu consentiescu, inca se-si deie cuvintele, ca se ne cunōscemu si intielegemu, si, de se pôte, se ne capacitāmu imprumutatu. Tacentes consentire videbuntur.

Mai multi preoti ai diecesei oradane din părțile Satu-marene.

Romani'a. Craiova, 4 16 Ianuariu 1878. Cu tramitērea abonamentulu meu la diarilu dv. pentru 1/2 anu, m'am decisu a ve scrie si câteva siruri. Dar' ce se ve scriu? Despre tempu? Vetii dice, dupa proverbiulu vechiu, că ómenii candu n'au ce se vorbēca, se apuca se vorbēca de tempu. Despre scola? Vetii dice că, dascalii acestia (cam pedanti), nu sciu ce se vorbēca, de cātu de ale scōlei. Cam asia si este: Nauta de ventis, de bobus narrat arator, dicea de multu latinulu. Despre politica? Dar' politic'a nostra este pusa astadi pre ascutitulu sabiei, si pre atentiunea mai multu séu mai pucinu simpatica a cabinetelorū Europene.

Cu tôte aceste, fia cumu va fi, ve voiui scrie din tôte câte-ceva, si dv. veti alege ceva déca veti gasi demnu de atentiune.

Ērn'a este destulu de grea si de gerōsa si pre la noi cá si pre la dv. Ea urmā dupa o tōmna din cele mai lungi si mai frumoase, in care agri-cultorii potura se-si sémene holdele pre cātu le permise multe transporturi (podvedi) cerute de starea bellica in care ne aflāmu, si terminata prin ploii abundante care udā semēnti'a aruncata in pamentu, că se incoltiēca si se aduca rōde cu sutele, precumu se sperēza. Cu tôte că gerulu du-rēza de vr'o 10—12 dile necurmatu, termometrulu meu n'a scoboritu mai diosu de 15° Celsiane sub 0. Cu tôte aceste, mai alesu lemnele de focu s'au scumpitu preste mesura si nu atāta din caus'a fri-gului, nici din caus'a drumuriloru, cari sunt forte bune si de sania; ci mai vērtoșu, totu din caus'a podvediloru. Si acēst'a inca este un'a din miile de cause, pentru cari tota lumea doresce pacea. Vic-tualele nu s'au scumpitu in modu simtitoriu, si este de miratu că carnea de vita si cea de porc, pre langa tôte numeroșele ostiri straine si indigene ce au trecut si mare parte se alimentēza inca totu de aici, si pre langa tōta epizooti'a ce mai grasēza in unele comune, carnea este mai ețfina că mai nainte de acēst'a cu doi, trei ani de curundu trecut. Singuru numai asia numitele mārfi coloniale pr. zacheru, cafea, luminari stearine etc. sunt in foculu vēnetu de scumpe, dela inceputulu resbelului si pana in diu'a de astadi.

Din sfer'a scolastica am de a ve notā de-cursulu examenelorū semestrali, séu de ērna. Pentru acestu scopu ministeriulu Instructiunei a tramisu din Bucuresci, se asiste la examene că comisari pre dd. Francudi si dr. Branza, profesori dela Universitatea de acolo. Celu d'antaiu pentru partea literaria, celu de alu doile pentru partea scientifica, dupa limbagiulu francesu; séu unulu pentru partea filologica-istorica, ér' altulu pentru partea naturale si fisico-matematica, dupa limbagiulu germanu. Cum voru remanē satisfacuti acesti doi domni cu examenele nōstre vomu vedē din reportulu ce lu voru dá ministrulu Instructiunei, dupa ce se voru intōrce a casa din misiunea d-loru; déca acelu reportu se va publicā, cum credemu, in Monitoriu. Unu inconvenientu ce esiste in legea nōstra sco-lastica n'ar trebui se-lu trēca cu vederea ori ce comisiune. Adeca acēl'a de a se face examenele semestralu I indata dupa vacanti'a Crāciunului, candu — in serbatori — in locu de a repeti scolarii materi'a percursa, uita si ceea ce scieau in timpul lectiuniloru. Alu doile că, acestu examenu semestralu, nefindu obligatoriu pentru scolari, ast-felu că se nu pōta continuā in semestru II-le, fara depunerea lui, multi din scolarii cei mai buni, se subtragu dela acestu examenu si remanu uneori cei mediocri, si acestia ne preparati de ajunsu, ér' cei-lalti 'ti vinu la inceputulu semestralu II asi continuā lectiunile pana la examenulu celu mare — de véra — dela care nu se pôte nimene sub-trage fara pedēpsa de a remanē repetente in classe.

Aci este loculu de a adauge, că d. Chitiu ministrulu actuale alu Instructiunei cá Craioveanu, recunoscatoriu orasiului seu natale a immultitu nu-merulu Institutelorū de invetiamentu, anulu acesta scolasticu, cu dōue Institute: cu una scōla comerciale si cu I-a classe gimnasiale, despartita din class'a I dela Liceu, unde numerulu scolariiloru ajunsese de parte preste 100. Cu acēst'a s'a pusu bazea unui gimnasiu de patru classe, adaugunduse treptatu, in fia-care anu, cātu una classe, pana la comple-tarea lui. Totu aseminea si scōla comerciale. Li-ceulu va constā de aci inainte din optu classe, in locu de siepte că pana acumu. Inse class'a VIII se va adauge preste trei ani, candu va ajunge pan' acolo program'a cea nōua, care se introduce ase-minea in fiacare anu treptatu in cātu o classe, si care a ajunsu estu anu pana la classa IV-a in-clusivu.

Din sfer'a politica-bellica.

Armat'a nostra de dincolo de Dunare va avē se opereze, impreuna cu armat'a serbesca, asupra Vidinului*), si mai apoi asupra Rusciucului etc. Ea nu va insoci armat'a rusēca preste Balcani, pentru că atunci ar semenā că conlucreza pentru interesele slavismului, pre candu gubernulu declarase Europei, că elu a tramisu armat'a preste Dunare, că se apere Independenti'a tieriei si se departeze teatrulu bellulu dela fruntariile ei. Ati auditu că dintre tote regimentele romāne, pre langa celu de venatori, mai multu s'au distinsu in lupta celu de dorobanti, — numiti curcani, pentru că pōrta o péna de

*) Scirile din urma ne spunu, ca armat'a romana operēza singura la Vidinu. Red.

curcanu in caciula. Acést'a provine de acolo că ei sunt recrutati, că si granicerii, din fruntea poporului, ómeni familisti, cu caracteru mai moralu, cu sentimentulu de onóre mai desvoltatu, si cu iubire mai mare de patria cá soldatulu de casarma. Apoi, in mani'a tuturoru inimiciloru lui, românulu e nascutu pentru tóte.

Processulu Miletics.

(Urmare.)

A trei'a di de pertractare.

Se chiama inainte Dr. Miletics.

Aperatoriulu, Dr. Polit: Cu privire la antaiulu punctu din acusa propunu supletorie a se ceti atestatele de moralitate a le lui Rankovics cumu si protocolulu de fassiunea a martorelui Gruics referitoriu la petrecerea Dr. Miletics in Belgradu.

Dr. Miletics: Pe langa aceea rogu a se ceti fassiunea adv. Divics din Semlinu si actulu de cununia a dsiórei Sarolta cu cutare Spirta. Dsióra Sarolta s'a cununatu in diu'a in care a plecatu Kaszapinovics la Belgradu. Din aceste acte se va vedé neadeverulu esprimatu de Rankovics, ca Kassapinovics ar fi mersu de odata cu mine la Belgradu. — Dr. Polit: Spre scopulu acest'a me rogu a se ceti si fassiunea dr. Kaszapinovics. — Tribunalulu decide cetirea tuturoru acteloru acestorua in cursulu pertractarei.

Din actulu de moralitate datu de antisti'a din Serb-Pade se constata, ca Rankovics e de 37 ani si ca a petrecutu in comuna 12 ani, ducédu totu de un'a o viétia imorala, conturbandu ordinea si liniscea publica de repetite ori; se spune mai departe, ca pentru veta-mare corporala si sila, in prim'a instantia a fostu pepsitu cu inchisóre de 2 ani, pedépsa, care tabl'a regia o reduce la 6 luni. — Dr. Polit cere a se constatá, ca sententi'a acést'a contra lui Rankovics a intratu in putere de dreptu.

Se cetesce fassiunea adv. Gruics, in care se dice, ca Gruics cumósee pe Miletics de mai multu tempu. Elu a telegrafatu dupa Miletics se vina la Belgradu pentru regularea unei afaceri a cumnatei sale M. Zsivkovics.

Dr. Miletics: observu, ca dupa cumu se vede eram in cáta dotoriu a caletóri la Belgradu.

Se trece la alu doilea punctu cuprinsu in acusa: agitatie criminala pentru plasarea imprumutulu de resbelu serbescu cu scopu de a recrutá voluntari.

Se presenta martorulu C. Iovanovics, comptabilu la cass'a de creditu din Neoplant'a.

Presied.: Cu ce scopu ai cercetatu pe Miletics in iunie 1876? — Iovanovics: Eu cunosc pe Miletics de mai multi ani; audindu, ca s'a rentorsu de la Belgradu, érá la inceputulu lui Iunie, am caletoritu la Neoplant'a. Scopulu meu a fostu se adunu pentru refugiatii crestini din Turci'a bucate si bani, pentru raniti siarpia si bandage, mai departe, se plasezu actiele imprumutulu serbescu. In caus'a acést'a am intrebatu pe Miletics de svatu; elu nu me consilia, ci imi dise, ceea ce nu e opritu prin lege, póte omulu face. Dupa acést'a am facutu o caletoria prin mai multe cetati.

Presied.: Care a fostu scopulu caletoriei dtale? Iovanovics: Scopulu meu érá imbunetatierea sortiei crestiniiloru din Turci'a. Scopuri personali n'am avutu nici unulu. — Presied.: Dóra eliberarea crestiniiloru? — Iovanovics: Nu, singuru numai ajutorarea refugiatiloru si a ranitiloru.

Dr. Laszy: Cu ocasiunea cercetarei ai disu, ca ai caletoritu numai la svatulu lui Miletics. — Iovanovics: Cercetarea mea a ténutu trei luni. Pe fia-care di am fostu intrebatu aprópe câte 6 óre, eram bolnavu si mi-am facutu fassiunea sub o presiune cumplita. Astfelu protocoále nu sunt exacte.

Presied.: Ce intielegi dta prin presiune? — Iovanovics: Eram bolnavu reu si totusi eram silitu se respundu; adese am scrisu protocolulu fára a'lu poté ceti.

(Va urma.)

Sciri diverse.

(Greci'a). Diuariele din Aten'a, nu incetéza a publicá articolele cele mai entusiaste si pline de lauda pentru Romani'a si armat'a ei. Greci'a intréga admira si susu au radiecatu stim'a si afectiunea Greciloru, stralucitele fapte de arme a le armatei romane, portarea ei eroica si abnegatiunea, ce aréta poporulu romanu in acestu resbelu mare si crancenu. — Asemene se scrie, ca „Crucea rósa“ din Aten'a a tramisu 2500 litre de éma de lámáe si 2000 chilogramme de tutunu pentru a fi impartite intre ranitii Romani si Russi.

(Prelegerea publica) a dlui I. Popa, care amu anuntiat'o in Nr. 4, ne-a causatu o séra fórté placuta. Autorulu ne spune biografi'a invetiatoriului Absolonu Stichu. Bietulu Stichu isi serbéza jubileulu de 25 ani alu activitatii sale in scóla si alu passivitatii in casatoria. Pregatirile pentru scóla si le facu in beserica si astfelu a inceputu a proroci pe a z-buche-vede. Mare ii fu inse necasulu, cându cu introducerea abcdariului d. Boiu a fostu necesitatu, se si schimbe si densulu metod'a si se incépa a proroci pe abc. Cu ast'a totu ar fi mai mersu, dar pune pe catele pe dlu Popescu si scóte altu abcdariu. Cine a mai vediatu, isi dise Stichu, se inveti pe copii trei lei, si apoi se ajungi la abc. De alta parte nu se pótea mirá din destulu, ce ideia a avutu d. Popescu, cându, prin abcdariulu seu, introduce si dobitócele in scóla. in fine cravat'a, recte: jugulu — care 'lu

vede ilustratu in abcdariu, totu de un'a ii reimpróspeta oficiulu seu de 25 ani si minunat'a-i viétia conjugalá totu de 25 ani. Pentru cá Stichu, si ca barbatu, pardonu, asta n'o potemu dice despre elu, — inca este unu modelu — dorere nu de invidiatu. Din nefericire densulu a lucratu contr'a santei scripturi. Nu si-a luatú femeia, carea se ii fie supusa. Soci'i lui se chiamá Veronic'a Capu, priu urmare elu, cá Stichu, trebuiá se fia supusu Capului. Convietiurea sa cu Catarin'a a fostu plina de fapte memorabili. O singura data Catarin'a desperase ca va pierde superioritatea a supra lui Stichu, atunci, cându audi, ca in sinodulu bisericescu se destinase 2000 fl. pentru invetiatori. Ea credea ca barbatulu seu, capetandu cele 2000 fl. isi va luá diu'a buna si o va parasi. Catarin'a nu scia, adauge disserantele, ca conclusele sinodelor nu se facu, pentru a se duce si in deplinire, ci, de mai multe ori, numai se fia concluse. In cadrulu temei, d. P. descrie in forma umoristica starea politica, sociala si bisericesca a romaniloru din Transilvani'a. Satirele ingeniose au produsu o complacere generala. — Prelegerea nu a fostu cercetata prea bine.

(Processulu de pressa) alu diuariulu „Tagblatt“ din locu s'a pertractatu ieri inainte juriulu. Pertractarea a fostu animata. Acusatulu a fostu achitatu in unanimitate.

(S'au furatu 250,000 franci). Se scrie din Bucuresci, ca la 17 crt. s'au furatu de la negutiatoriulu de acolo S. Stancovicu, monete turcesci de aur si efecte intre cari si unu numeru de actiuni d'ale institutulu de creditu fonciaru austriacu, — preste totu in suma de 250,000 franci. Celui ce va descoperi pe furu i-se promitte o remuneratiune de 10,000 franci.

(Schimbarea sortiei.) In 1868 cându se refugia regin'a Isabel'a cu soóulu si copii preste frontier'a francesa, la gar'a de la Biarritz fu primita de Imperatulu si imperat'ria Francei fórté amicabile. „Unde mergu ei?“ se dice cá a intrebatu miculu príncepe imperialu audindu pe parintii sei vorbindu de acésta intempinare. — „Cine?“ — „Regii, cari i-ati salutatu?“ — „Louis, ei mergu in exilu.“ — „Unde jace exilulu?“ — Se dice, ca Napoleon III, a respunsu la acést'a: „Ti se va esplicá si tie acést'a, cându vei fi mai mare.“ Imperatulu nu presentia cátu de nimeritu a vorbitu.

(Diariu nou.) Dn'a Mari'a Flechtenmacher cu 1 Ianuariu a scosu la Bucuresci unu nou diariu literariu sub titlulu: „Femei'a romana.“ Noi nu l'am vediatu inca.

(Istori'a resbelulu din Orientu.) La Bucuresci s'a pusu sub tipariu: Istori'a resbelulu din Orientu, séu luptele Romaniloru, Russiloru, Montenegriloru si Serbiloru cu Turcii. Acésta lucrare interessanta, cu ilustratiuni, va aparé in brosiuri sub ingrigirea dd. Dr. A. Laurianu, Manliu si Mironu. Oplu intregu va constá din 4 serii, fia-care 10 fasciculi, séu preste totu, 640 pagine cu preste 100 ilustratiuni. Pretiulu unui fasciclu este 50 bani.

(Biserica ortodoxa romana) jurnalulu periodicu eclesiasticu, ce apare in Bucuresci in an. IV contine in Nr. 1 urmatoriele materii: Catra venerabilulu cleru; crestinismulu in Dacia si crestinarea Romaniloru; cu-ventu la nascerea Domnului; Vorbirile preotulu de satu cáta poporeni si; cuventu la dominec'a Floriiloru; Biserica romana; Chronic'a eclesiastica, si statistic'a eclesiastica a eparchiei de Argesiu.

(Albina Carpatiloru) numerulu antaiu (21) din anulu curentu are urmatorii articlii: La Turnu-Magurele, scena in versuri, de V. Alexandri; — Statu'a lui Mihaiu Vitezulu, cu ilustratiune; — O dusimania cu bunu sferistu, novela istorica, continuare; — Oda ostasiloru romani, Penesiu Curcanulu, poesie de V. Alexandri; Templulu dieitiei Isis in Egiptu, cu ilustratiuni; — Varietati.

(Gambett'a cá mire.) In Paris se vorbesce multu despre o cestiune, care sta in legatura atatu cu politic'a cátu si cu religiunea. Gambett'a se va casatori. Celu pucinu i-s'a propusu o „parthia excellenta“ la care milliónele sale s'ar poté tare multiplicá. Junisiorulu nu e decisu inca, precumu se spune, din cause fórté ponderóse. De s'ar casatori adeca Gambetta dupa ritulu bisericescu, atunci chiaru si deca ar satisfice pe republicani si o parte din cetatieni totusi o particia buna din partidulu seu nu va fi indestulata si ruptur'a cu intransigentii va fi completa. In tóte coltiurile stradeloru va fi proclamatu de reactionariu si insielatoriu de poporu, atunci va fi gat'a si cu nimbu-i frumosu. Se pare, ca Gambett'a prefera a urma exemplulu lui Napoleon III, va astepta cu casatori'a pana isi va ajunge scopulu, adeca pána va fi alesu de presiedinte séu dictatoru alu Republicei. In casatorii inca jóca rola insemnata politic'a inalta.

(Estate inaintata). Septeman'a trecuta au muritu in Bucuresci doui barbati, unulu de 100 si altulu de 105 ani. In diua de 3 Ianuariu a mai muritu unulu, in colórea de albastru, in versta de 101 ani.

(In Clusiu) s'a infintiatu una fabrica pentru uscarea si macinarea oueloru. Cuprinsulu oueloru se usca bine, in acésta fabrica, si apoi se preface in faina si asia se tramite in tierile cele mai departate ale continentulu. Pana acamu s'au lucratu asia aprópe unu milionu de oue, cari firesce s'au adunatu din tinuturile mai apropiate, in cari pentru aceia pretiulu oueloru s'a urcatu in modu insemnatu.

Necrologu.

In 13 Ianuariu 1878 petrecuramu la eternele locasiuri pre veteranulu preotu gr. cath. alu Carpenisilulu, Ladislau Balinth. — Elu fu nascutu in Petridulu

ungurescu, Municipiulu Turdii, la anulu 1805. — Tatalu seu, Ursu, Parochu locale, Mama s'a, Agafta nascuta Medan. De fericitulu seu parinte fu condusu la scólele din Blasiu in anulu 1815, tocmai in tempulu, cându s'au inceputu in Transilvani'a anii de trista memoria, adeca: fómetea. — Acolo studiá pána la anulu 1817. — In anulu urmatoriu 'lu duse parintele seu la Clusiu, unde a studiatu pána la finea anulu 1819, cându murindu bunulu seu parinte, fu silitu a parasi palestr'a sciintieloru si a se aplicá la Typografi'a liceulu reg. din Clusiu, cá invetiecelu. Dupa ce a sevirsitu anii tyrocinii fu declaratú cu Diploma de collectoru si impressoru. Dup'aceea, servindu adeca inca unu anu, se determiná a pasi éra pre calea sciintieloru si, cá se póta subsistá, s'au aplicatu cá credentiaru in convictulu parintiloru Piaristi, unde in Gimnasiu, intru atátu s'au perfectonatu in scrierea si eloquenti'a fluida a vorbirei limbei latine, in cátu nunumai de catra coetanii studenti, dar' si de cátra professori, se numea „Cicero“ cu care nume pána in tempulu presentu 'lu titlulu coetanii lui.

Absolvandu clasele filosofice s'au aplicatu la jura cu scopu ca se intre la gubernulu Transilvaniei ca practicant, inse s'au insielatu in sperantia, cáci i-s'au poftitu se arate unu venitu anuale din care se póta subsistá 10 ani, cu tóte ca treceau si 20 de ani pána cându unu Romanu venea la unu salariu de 240 fl. m. c. precumu s'au intemlatu cu fericitulu: Cinteá, Babb, Ciupe, Domsia, Ratiu, Vajda s. a. Asia in ultim'a analiza se otari a concurá pentru unu postu vacantu de servitoriu la guvernulu (Cursor gubernialis) provediutu cu unu salariu de 200 fl. m. c. si 60 fl. m. c. intertenementu de calu. Inse nici acelu postu nu'lu dobandí, cáci s'a conferitu unui servitoriu a lui Br. Iozsika. — Dup'aceste 'mi dise mie, subscrisului, care eram teologu in anulu alu 3-lea: Acuma me voiu intórce érási acolo, de unde am inceputu. Si asiá in anulu 1834 intra in teologia in Blasiu.

Dupa ce a absolvatu, fiindu eu preotu, pre cumu in tóte vacatiunile, asia si atunci veni la mine si 'mi dise: Am absolvatu si teologia nepóte! Spune-mi acumu ad quem confugiam? Cujus auxilium implorem? — M'asiu aplicá intr'o parochia cu pucina portiune canonica, inse, trecutu in etate, si nedeprius la economia, apoi hic labor, hoc opus! „Cine se traga plugulu, cându io nu sumu in stare se-mi cumperu neci unu vitielu. — Asia otari a concurge pentru parochi'a Carpenisilulu dotata de erariu cu 200 fl. m. c. care i se si conferi. — Aici poporu pucinu, casa parochiala ce in palma. — Elu se stradui si-si radica cu multa ostelena in cáti-va ani casa propria, pucinu locu de fenu, si cumu? Elu pre langa pucinulu seu salariu, mai cascigá cu predicile sale pre la morti, unde érá chiamatu si in comunele si Orasiile vecine, la omenii cei mai de frunte, fára distinctiune de religiune. — Mai portá la unii si cáte unu procesu, pregatea suplici la cei asupriti, cari recurau la densulu, ba inainte de 1848, pregatea teneri cari intrá la studiele filosofice, dintre cari unii suntu si astadi Assessori pre la sedriele municipale „Pauca contentum vitam ducebat frugale.“ — Sub aceste jurstari si-au crescutu pre fiulu seu in gimnasiulu din Alb'a-Iulia si Sibiu. — Absolvandu l'au tramisu la Universitatea din Vien'a la medicina, unde pre langa unu stipendiu de 315 fl. v. a., si la adencile sale batranetie, ilu mai ajutatá la tóta lun'a. Ba in anii din urma, cu una suma considerabila, pentru depunerea rigoróseloru, solvirea diplomei si alte lipse dicédu-mi de multe ori: „Imi dau tóte, numai se-lu vedu fericitu.“ — Bucuri'a lui fu mare cându vediu pre fiulu seu reintorsu acasa cu diploma de doctore in medicina, inse acésta bucuria culminá atunci, cându inainte de mórté cu vreo câteva luni vediu pre cei trei nepoti nascuti din fericit'a casatoria a fiului seu cu Maria Rosiu din Alba-Iulia.

Dup'atatea aventuri, frantu de betranetie, in anulu alu 73-lea, éra alu preotiei sale alu 41-lea, in 11 Ianuarie, sér'a la 6 óre, in bratiile fiului seu, si-au datu sufletulu in manile Creatoriului. — Inmormentarea se facu cu o solemnitate rara, asistandu optu preoti, dintre cari subscrisului si parochulu Bistrei, Augustinu Coltoru, au ténutu dóue contuni funebrali, celu dintai cu testulu: Temete de D-dieu! si cinstesce pre preoti! La inmormentare au luatú parte multi onoratori din orasiile vecine si poporu numerosu din comunele din juru. Numai trasuri erau preste 30.

Fia-mi iertatu a aminti cu acésta acasiune si generositatea domnului oficiante reg. din Rosi'a, Iacob Fulep Kremnitzky, care venise din Rosia cu baiasii sei cu steartiuri aprinse, asistandu in jurulu cosciugulu sub durat'a ceremoniei, si de acolo in spaliru pána la loculu inmormentarei. — Pentru care primésca sincer'a nóstra multiamita.

In fine nu si-au uitatu reposatulu nici de beserie'a aceea in care servi 41 ani, si cu multa ostanéla si abnegare de sine i-au cascigatu si depusu la societatea „Albina“ 150 fl. v. a. di unu suta cincidiecei florini v. a. spre fructificare, cá cu tempulu se-si póta procurá casa parochiala.

„Sic transit mundus, et gloria ejus“,
sit ei terra levis, et requiescat in pace!
Nepotulu seu.

Conversatiuni literarie.

Despre dictionariulu academicu alu limbei romane.

(Urmare.)

A dou'a scóla érási estrema, care'si dete sie titlu „scóla directiunei“ noue s'ar potea numi cea mold-vena séu din Iasi, si a fonetistiloru cu e pretiu. Acea scóla nu vrea nici se audia limba, decátu numai de aceea pe care o vorb asia cumu o vorbesce immensa maiortate a po. Dupa acea scóla nu existe in limb'a poporului barbarismu, adeca nici-unu cuventu straiuu, n

barbare, nici pronunțiatune barbara, ci totu este bine, regulatu și frumosu asia, precumu vorbesce poporul, fia acela locuindu in suburbii cu jidovi si cu lipovani, séu pre sub munti cu ciangai, ori in Bucovina cu ruțeni, in Basarabi'a cu asia numitii gagauti (turci baptisati), pe malurile dunarei cu bulgari, in Ardealu cu secu, in Banatu cu serbi si cu svabi, in partile Ungariei locuite si de romani, cu magiari si cu ruțeni. Dupa acésta scóla, francesii d. e. éra anume academi'a francesa, scriitorii Franciei si tóte clasele civilizate a le natiunei nu aru trebui se se feréscă in vorbire si scriere de curioșele jargóne provinciali, nici germanii civilizati de asia numitulu Kauderwälsch din tierile renane, de pre la Hamburg, din suburbiele Vienei séu ale Berolinului, ci se le adópte pe tóte facundu din dictionariu ceea ce numescu italianii olla potrida. De analogia, de consecentia, érași nu i pasa scólei dela Iasi nici multu nici puținu. Ea vrea se fia popularia pe viétia pe mórte, ca se o intieléga tóta lumea. In adevéru scopu minunatu are scóla dela Iasi; dara se vedemu cumu si-lu ajunge mai alesu atunci, candu ii casuina cá se scria si se vorbésca in limb'a poesiiloru popularie si in a „povestiloru“. Se tienu d. e. in Iasi prelegeri populare, si pentru cá se le intieléga poporul, se alegu inadinsu termini cari se credu a fi cei mai usitati la poporul din cutare provincia séu regiune, pre cumu: vrísta, vërsta, vrásta, tiel (ung. ezél), grozav, tredire (a vinului, a zamei de curechiu?), zădar gándire (ung. gondolni), chipzuire (ung. képzélni), do vada, obicinuit, sburdalnic, hultuire (ung. oltani), astfel (ung. e féle), indeletnicire, cle vetire, tagaduire (ung. tagadni), si alte multe. Nu sciu inse cumu se intempla, cá in aceeași prelegere audi si citesci unu mare numeru de cuvente, despre care putemu fi convinsi cu totii, cá acelasi poporu, din alu carui graiu se dice cá s'au luat exemplele citate mai susu, nu are de unde se le intieléga, afara numai, déca nu va sci latinesce si francesce; cá-ci adeca de unde se scia poporul, ce este „element, estetic, obiect, principiu, individ, special, teoria, regenerare, politica, adolescentia, cap'd'opera, egoistic, enthusiasm, geniu, pictura, perspectiva, indiferentia, om matur, diriguire (sic), exeptie (sic), tendintie reala, meschin, abis monstruos, deguizeaza (sic), vraii (sic), valóre, abnegatie si alte nenumerate“).

Dn. V. Alexandri in dissertatiunea sa titulata Dictionar grotesc bate pedantismulu si pre pedantii románi cu mare passiune, numindu'i „clóntie infernale, care asistandu la nascerea României, au deocheat-o cu ochii lor de buhne cobitóre“, omeni „lipsiti de orice sémț estetic, ei au intreprins dela sine educatia fetei imperatului Traian si au invetiato sermana! a rosti unele cuvinte create de densii, care poarta semnele trivialitatii celei mai revoltante. Nenocita, s'a deprinsu astfel a comite monstruositati limbistice, fara a avea consciintia cá pecatuesce in contra bunului semtiu in contra estetice si in contra poetice armonii etc.“

De aci incolo dn. V. Alexandri produce „câteva fructe culesse din pomul sciintiei, pe care le-au sadit pedantii in pământul manos al patriei nóstre“, precumu: onóre in locu de onor, amare (amo, as, are) beletia (frumsetia), terminatiunea tiune si tione, minte (ca sinceraminte etc.), noi in locu de pl. femin. noue (poesii noue), redaptor, ruman, uă (in locu de o, una), Vergura (din cartile bisericesci) ilu dá asemenea pe usia afara; asia si pe anima (in locu de inima), a incinge (in locu de a aprinde, a inciade), pe garantia, prospect (in locu de aspectu); vediuta (in locu de visita); tinuta (franc. tenue, term. milit);

*) Vădi Convorbirile literare din ori-ce Nr. Cursu si Nr. Exemplele scóse aici pe nemerite, pe apucata, se afla in Nr. 1 din 1872.

tele, sele (tale, sale), ered, negles, regres (in locu de franc. regret, parere de reu), morb, morbos, morbósa, ord, orduri (adeveratu, fórté uritu), resbel, popul (in locu de poporu), presiedinte, siedintia etc. le-ar scóte cu biciulu déca nu ar fi camu tardiu. Atáta numai, cá la unele se impedece si dn. Alexandri fórté reu, si anume chiaru la celu de antaiu esemlu ce aduce; cá-ci déca d-lui intemeiatu numai pe articlu masc. alu substantivulu latinescu Honor-is, pretinde cu focu cá se dicemu onoru, nu onóre, atunci potu si alti pretinde consecentia dela dsa, cá se nu mai dica Flóre, Durere, Sudóre, Putóre, Ardóre, Valóre (de ex. a monetei) Caldura, s. a. ci Floru, dureru ori duroru, sudoru, putoru, ardoru, valoru, calduru, caci Flos, Dolor, Sudor, Foetor, Ardor, Valor, Calor sunt masculine. Dara ce e de vina lumea tóta, déca d. e. poporul germanu intregu a voit se si faca femeia subst. neutru: das Weib, pe sóre femeia: die Sonne, pe luna barbatu der Mond.

Dn. Vas. Alexandri are dreptate candu combate pedantismulu; dara dlui trebuia se dea o definitiune exacta, ca se cunósca lumea, ce intielege prin terminulu pedantismu. In cátu s'ar pareca cá Alexandri tiene de pedanta, de „clóntia infernala“, de „buhna cobitóre“ pe intrég'a scóla a latinistiloru, éra nu numai pe semidoctii pre cátu de ignoranti, tocma pe atáta de infumurati, apoi póte fi incredintiatu ori-cine, cá pe latinisti nu'i abatu dela calea loru nici insulte de aceea, care nicidecumu nu sunt argumente convingatórie, nici asia numitele critice ale lui Titu Maiorescu séu Xenopolu séu Negrutiu ori altulu; cu atátu mai puținu voru gena vreedata pe latinisti caricaturile si mascarile personali a le fonetistiloru tineri, in care si imbraca si vendu ei inalt'a loru sciintia. Eu am statu in diece ani la multe si adesea fórté ferbinti discusiuni escate intre reprezentantii scóleloru nóstre filologice, si de aceea me temu, cá in generatiunea presenta nici-una nu va convinge pe cealalta. Ambele scóle tienu cá se dñu asia, mortislu la doctrinele loru si combatu principiulu partiei adversarie. Scóla etimologica se pare cá nici n'ar voi se vedea vreunu principiu la scóla fonetistiloru si a limbéi numite „popularia“; doctrinele filologiloru germani moderni le despretuesce, si in genere, principiulu foneticu ilu declara de unu principiu anarchicu, destructiv, destramatoriu, ruinatoriu de ori-ce limba, patronu alu lenei si nesciintiei. In acelasu timpu scóla dela Iasi punendu-se pe terenulu unei estetice speciale proprie densei, bate lips'a de gustu, de frumsetia si elegantia in scrierile etimologistiloru si striga mereu, cá etimologistii scriu asia, cumu se nu'i intieléga poporul. Dara nu sciu cumu se intempla, cá batendu ei, dau arme in manile etimologistiloru, candu scriu si vorbesce cá inainte cu 40 si cu 100 ani, in cátu generatiunile de astadi se nu'i mai intieléga si se fia siliti a si compune glossariu la ele. Din sute de exemple vomu cita numai unulu.

Avemu de inaintea nóstra o comedia Boierii si Ciocoi, din anulu 1874 scrisa de altumentea prea bine; eu inse nu am a face aici nimicu cu valórea ei intrinseca, ci numai cu limb'a ei. Imi permitu a intreba pe genialele si generosulu nostru Alexandri, cáti románi mai intielegu astadi expresiuni cá acestea: „Se chipzuiu niste mesuri intielepte in niste trebi strajnice ale ocarmuirei“; „marele logofetu e zaiif“; „avem de regularisit trei predmeturi simandicoase“; „se resolarisim aceste trei predmeturi“; „se cumpere otcupul ocnelor . . . pentru hazná“; „se posvoleasca a lepada bani“; „nu metachirisiti boeri, țigari minunate dela Vien'a“; „cei simandicosi fara nici unu sevas, daca si catigorisesc . . .“; „puteti se'i luati dopros chiar dsale“; „se iscodim vreun tertip“; „este zuliar“; „elpidamu . . . nu te aprinde“; „daca me adiaforiseste“; „de vreme ce ai parapon asupra“; „me atingi la filotimie Tarsiti'o“ etc.

Am priceputu prea bine, cá unu poetu intr'o bucata locala, unu humoristu intr'unu Kikeriki ori Hans

Jörgel totu localu; se scria in gergulu séu jargonulu cutaroru locuitori de suburbi séu regiuni, care nu intielegu alta limba, si de care poetii voiescu se si bata jocu, d. e. cá pe la noi de romani si de magiarii selageni: „Mei Pista, de'i mai lasa siertesiulu teu in kertiyulu meu, am se iau feiszeulu si se'i taiu lab'a; séu: Te Gyuri, erigy a grégyinaba, hozzálcspát, se facem apádnak gyé muncare. Déca inse 'mi propunu se scriu pentru unu poporu intregu de multe milióne, atunci nu'mi este permisu a recurge la expresiuni nu numai locali, dara si barbare, selbatice, virite in limba ca de contrabanda totu odata esite din usu asia, incatu abia le mai pricepu cátiva betrani cari si traisera dile albe cu ele; séu déca totusi imi casuina a le improspeta cá trista suvenire a le unui trecutu dorerosu, ori cá o satira amara asupra nesciintiei si lenei, atunci n'am in catrau, imi cauta se dau in man'a lectoriloru si vocabulariu de cuvente barbare, precumu se vediu silitu se faca si dlu Alexandri, adeca se avemu glossarie de cuvente straine. Atunci inse ni se lungesce in drumu totu vechi'a intrebare vitale: Care este propri'a limba romanesca si cari sunt barbarismii in trena? Scóla dela Iasi a remasu paná acumu datóre cu respunsulu la acésta intrebare capitala.

Am produsu aici acestea câteva exemple din altele nenumerate numai cu scopu cá cu atátu se invederamu mai limpede aprig'a diferentia dintre scóla numita a latinistiloru si scóla directiunei noue.

A trei'a scóla se póte numi cu totu dreptulu cea istorica a philologiloru nostrii, séu déca voiti, scóla dlu Cipariu. Definitiunea scolei acesteia este data fórté respicatu de cátra insusi fundatorulu ei. „Dictionariiele altoru natiuni,“ scrie dn. Cipariu in Archivulu seu din 187. pag. . . . „sunt fara exceptiune scrise pe base istorica, si dupa acestu principiu coprindu numai si numai vorbele, frasele si semnificatiunile candu-va usitate in limba, inca nici pe aceste tóte, ci cu alegere dupa consideratiuni speciali, adeverite séu false, totu una“. Tóte limbele pe dí ce merge se inavutiescu, dupa necesitatile ce se nascu si se immultiescu din dí in dí. Asta e in natura lucrului. De aceea inse nici o natiune nu si croiesce vocabulariele a priori, ci astepta cá mai antaiu se appara necesitatile si se formodie noue vorbe, care recepandu-se in usu comunu, in urma potu se fia introduse si in marele depositoryu alu limbéi ce'i dicu dictionariu etc.

Nu voiescu se me lasu in analiza ulterioara a scólei acesteia, care aici la noi este din tóte cea mai bine cunoscuta si studiata din nemuritoriele lucrari cu care dn. Cipariu si-a daruitu natiunea si patri'a. DV. vedeti, cá auctorulu arunca de fundamentu istoria limbéi, cu care incepe de inaintea descalecarei, cautandu si scotiendu din trena unulu câte unulu tóte acelea elemente ale limbéi romanesci, care adesea stau ascunse si pitulate cá si grautiele de auru in aren'a mai multoru riuri de ale muntiloru nostri, de unde mineralogulu le culege cu mare grija si agerime de vedere, éra ce nu este auru, séu celu pucinu argintu, lasa la o parte. De aci se póte cunósce de ajunsu, in ce difere acésta scóla de ambele analizate mai insusu.

(Va urma).

Preturiile cerealielor

si altoru obiecte de traiu au fostu la

29/17 Ianuariu in Sibiu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru	fl. 8.40—9.40
Grâu, amestecat	1 „	„ 7.20—8.—
Secara	1 „	„ 6.20—6.60
Papusiou	1 „	„ 6.10—6.50
Ordiu	1 „	„ 7.00
Ovesu	1 „	„ 2.80—3.20
Cartofi	1 „	„ 2.00—3.00
Mazare	1 „	„ 15.00
Linte	1 „	„ 20.00
Fasole	1 „	„ 10.00
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 36.00
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 40.00
Carne de vita	1 „	„ —.36
Oua 10 de		„ —.50

se trãmít la cerere, gratis.

Fóia pentru toți — cu ilustrațiuni.

Redactor I. Al. Lăpédát. Editor Visarion Roman.

Apare in Sibiu (Transilvania) in numeru de 1 1/2 cóla pe sèptémánă si in volumuri de 6 cóle la câte 4 sèptémáni. Pe an 75 cóle in 52 numeru séu 13 volumuri. Tipar bun, hártie fină, ilustrațiuni frumóse.

Aduce articoli de sciintă, ofere lecturá delectátóre, pledéză pentru adevér, pentru bine si pentru frumos.

Prețul abonamentului:

	pentru Austro-Ungaria	pentru România.
Pe an	8 fl. — cr.	20 lei — bani.
Pe 6 luni	4 „ 40 „	11 „ — „
Pe 3 luni	2 „ 40 „	6 „ — „
În volum	70 „	1 „ 70 „
În număr	20 „	— „ 45 „

Abonamentele se fac la editorul V. Roman in Sibiu, la tóte librăriele si la oficiile postale.

„Transilvania“

banca generala de asiguratiune mutuala in Sibiu

(Strad'a Cisnadii Nr. 5, cas'a propria).

se recomanda pentru asigurari

in contra focului si pe viétia omului
pe langa conditiunile cele mai favorabile.

Dela fundarea institutului s'au platitu dejă

	desdaunari dupa daune cauate prin focu:	summe asigurate pe viétia omului:
1869	fl. 1215 „ 40 cr.	fl. — „ — cr.
1870	„ 3594 „ 69 „	„ 5400 „ — „
1871	„ 12125 „ 60 „	„ 12512 „ 60 „
1872	„ 24178 „ 67 „	„ 17538 „ 49 „
1873	„ 24620 „ 76 „	„ 31239 „ 26 „
1874	„ 41970 „ 42 „	„ 24107 „ 10 „
1875	„ 69019 „ 80 „	„ 24796 „ 34 „
1876	„ 35420 „ 25 „	„ 23982 „ 10 „
1877	„ 30918 „ 18 „	„ 24935 „ 87 „

fl. 243063 „ 77 cr. fl. 164511 „ 76 cr.

fl. 407575 „ 53 cr.

Capitalu assigurat pe viétia omului cu finea

lui Decembre 1877	fl. 1.890000 „ — cr.
Reserva de premii cu finea anului 1877	„ 103950 „ 81 „
cari sunt elocati in	
a) Chartii de statu (Prioritati, Oblig. rurale)	„ 53982 „ — „
b) Imprumuturi pe politie	„ 18925 „ — „
c) Cass'a propria	„ 35000 „ — „
	fl. 107907 „ — cr.